

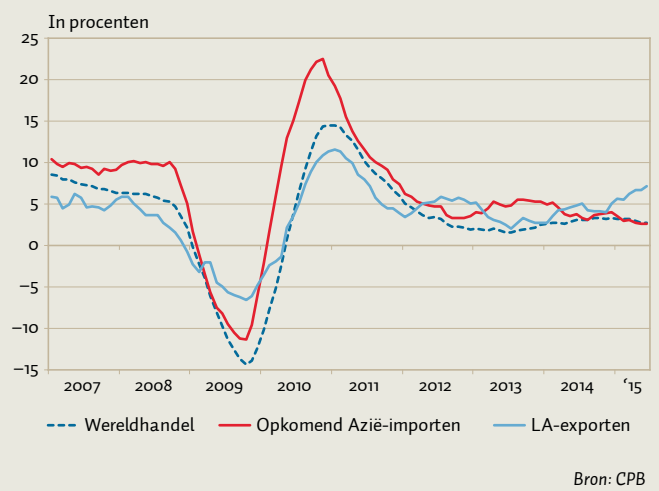
Export Latijns-Amerika breekt trend

INTERNATIONAAL

De groei van de wereldhandel is in de loop van dit jaar afgezwakt tot 2,7 procent per jaar in juni. In 2014 groeide de wereldhandel nog met 3,3 procent. Dit is fors lager dan het langetermijngemiddelde van zo'n 5,5 procent groei. Terwijl de handel in de ontwikkelde markten zich langzaam herstelt, zakt de handel in de opkomende markten verder in. Dit komt vooral door een aanhoudende vertraging van de invoer uit de opkomende landen in Azië: van 4 procent per jaar in 2014 naar 2,6 procent per jaar afgelopen juni (figuur). De opkomende Aziatische landen vormen het op een na grootste invoerblok ter wereld na de Europese Unie. De Aziatische vertraging komt vooral door China, waar het invoervolume inmiddels krimpt volgens cijfers van de Wereldbank. Opvallend zijn de positieve handelontwikkelingen in Latijns-Amerika. Deze regio is zwaar getroffen door de sterk gedaalde prijzen van grondstoffen, die ruim de helft van de uitvoer van goederen (in waarde) uitmaken. Maar het uitvoervolume van deze regio ontwikkelt zich voorspoedig en bereikte een jaarlijkse groei van 7,1 procent in juni. Hiermee is Latijns-Amerika de enige regio waar de uitvoergroei momenteel boven het langetermijngemiddelde (van 6,5 procent per jaar) ligt. Dit is met name te danken aan de ontwikkelingen in Brazilië en Mexico, verreweg de twee grootste economieën in de regio, goed voor bijna 60 procent van de uitvoer. De Mexicaanse export, die vooral uit industriële producten bestaat, profiteert van de stijgende invoer vanuit de Verenigde Staten. Maar liefst 80 procent van de Mexicaanse export gaat naar het buurland. Maar het is vooral de Braziliaanse uitvoer die volgens de cijfers van de Wereldbank een onstuimige groei laat zien

van inmiddels ruim 20 procent per jaar, dankzij een sterke daling van de *real* en een toename van de olie- en gasproductie. Hoewel dit geen volledig tegenwicht biedt aan de gedaalde uitvoerprijzen, is dit toch een hoopvolle ontwikkeling voor het door een stevige recessie geplaagde land. ■ GREETJE FRANKENA EN DAAN WILLEBRANDS (ATRADIUS)

Jaar-op-jaar verandering twaalfmaands voortschrijdend gemiddelde wereldhandelvolume

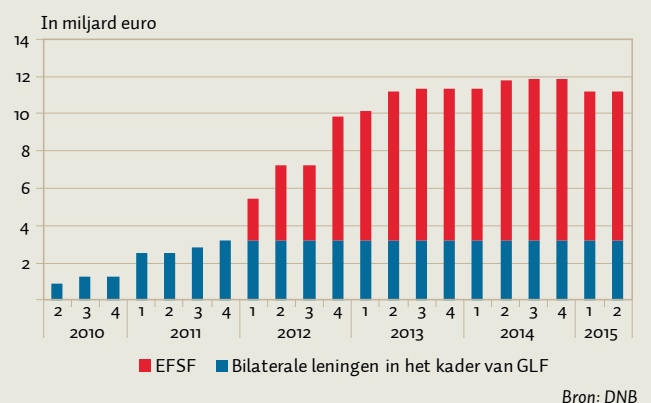
Griekse steunprogramma's en de betalingsbalans

INTERNATIONAAL

De Eurogroep stemde afgelopen augustus in met een derde steunpakket aan Griekenland ter waarde van 86 miljard euro. Vervolgens is op basis van dit ESM-programma (*European Stability Mechanism*) een eerste tranche uitgekeerd van 23 miljard euro. Hiermee is een nieuw hoofdstuk toegevoegd aan de Griekse steunmaatregelen, na eerdere bilaterale leningen in het kader van de Griekse Leningfaciliteit (GLF) en langlopende leningen vanuit het European Financial Stability Facility (EFSF). De verschillende steunmaatregelen kennen ieder hun eigen doorwerking in de vorderingen op de Nederlandse betalingsbalans, op de deelrekening 'overig financieel verkeer'. Het eerste steunprogramma betrof een bundeling van bilaterale leningen van de eurolanden aan Griekenland. De Eurogroep stemde hier in mei 2010 mee in. Deze leningen, hoewel gecoördineerd en beheerd door de Europese Commissie, zijn geboekt als vorderingen van de betreffende landen. Het GLF is in februari 2012 stopgezet, en het toen bereikte leenbedrag van de Nederlandse overheid van 3,2 miljard euro is nog steeds actueel (figuur). Tegelijkertijd werd besloten tot een nieuw steunprogramma uit het EFSF, dat al in 2010 in Luxemburg was opgericht. In dit programma werd voor 143,6 miljard euro steun toegezegd, waarvan 130,9 miljard uitstaat. De leningstransacties van het EFSF worden geconsolideerd met de overheidsrekeningen van de eurolanden die zich garantstellen, naar rato van hun aandeel in de garantie. Leningen door het EFSF aan Griekenland komen zodoende voor 6,1 procent tot uiting in Nederlandse vorderingen op Griekenland: momenteel 8 miljard euro. De registratie van het derde steunpakket verloopt anders. Het ESM moet worden beschouwd als een internationale

instelling die deel uitmaakt van de EU-organen. De leningen die het ESM verstrekt (momenteel ook aan Cyprus en Spanje), en de obligatieleningen die het uitgeeft, worden als vorderingen en verplichtingen van het ESM zelf geboekt. De recente nieuwe steun aan Griekenland komt dus niet direct tot uitdrukking in onze betalingsbalans. Anders is dit voor het in het ESM gestorte aandelenkapitaal, voor Nederland 4,6 miljard euro, dat vanaf het laatste kwartaal van 2014 is opgebouwd en als kapitaaldeelname van de overheid in de betalingsbalans tot uiting komt. Een directe koppeling met Griekse steun ontbreekt hier echter. ■ RICHARD VENNIKER (DNB)

Overheidsvorderingen op Griekenland

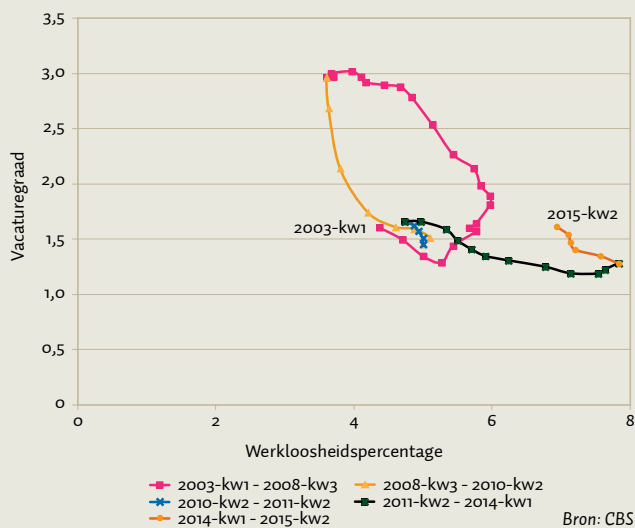

Arbeidsmarktherstel zichtbaar in Beveridge-curve

ARBEIDSMARKT

De Nederlandse arbeidsmarkt herstelt zich langzaam uit de langdurige recessie van de afgelopen jaren. De Grote Recessie, die begon met de val van Lehman Brothers in 2007, heeft in

De Beveridge-curve: de verhouding tussen vacaturegraad en werkloosheidspercentage in Nederland op kwartaalbasis (2003-I t/m 2015-II)

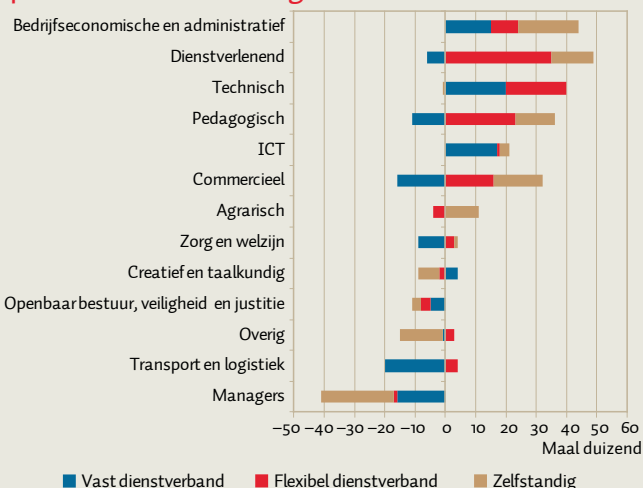
Nederland langer geduurd dan in veel andere landen. De werkloosheid is daardoor langer doorgestegen en geleidelijk is Nederland zijn positie als beste jongetje van de klas (in termen van een lage werkloosheid) kwijtgeraakt. Er is echter sprake van herstel. De Beveridge-curve is een grafische representatie van de samenhang tussen het werkloosheidspercentage en de vacaturegraad. De positie op de curve geeft een indicatie van de staat van de conjunctuur: in een recessie is de werkloosheid hoog en de vacaturegraad laag, terwijl in hoogconjunctuur de werkloosheid laag is en de vacaturegraad hoog. Aan het eind van een recessie daalt de werkloosheid en neemt de vacaturegraad toe. In de figuur is dit zichtbaar als een draai tegen de wijzers van de klok in. Dit gebeurde in 2005 en sinds het eerste kwartaal van 2014 gebeurt het ook weer: het werkloosheidspercentage daalt en de vacaturegraad neemt toe. Het pad terug naar een situatie van lage werkloosheid en veel vacatures is weer ingezet, al is vooralsnog niet te voorspellen of we weer op hetzelfde punt uit zullen komen als in 2008. In landen met een efficiënte arbeidsmarkt ligt de Beveridge-curve verder naar binnen dan in landen met een minder efficiënte arbeidsmarkt. Over de tijd kan de curve van een land verschuiven, hetzij naar binnen, als werkzoekenden en vacatures elkaar makkelijker kunnen vinden of als de kwalificaties van de werkzoekenden beter gaan aansluiten bij de vraag van werkgevers, hetzij naar buiten, als het tegenovergestelde gebeurt. Van een verschuiving van de curve, zoals die in bijvoorbeeld de Verenigde Staten wordt geconstateerd, lijkt in Nederland geen sprake. ■ **MARLOES DE GRAAF-ZIJL** (CENTRAAL PLANBUREAU)

Grootste toename flexibele arbeid in dienstverlening

ARBEIDSMARKT

Het aantal werknemers met een flexibele arbeidsrelatie neemt al een aantal jaren toe. Ten opzichte van een jaar geleden kwamen er in het tweede kwartaal van 2015 ruim 100.000

Jaarmutatie tweede kwartaal 2014–2015 werkzame beroepsbevolking naar beroepsklasse en positie in de werkring

werknemers met een flexibele arbeidsrelatie bij. De toename van flexibele arbeidsrelaties in een jaar tijd was met 35.000 personen het grootst bij de dienstverlenende beroepen. Het gaat dan vooral om horecapersoneel. Hoewel het aantal vaste contracten afnam, nam de totale werkgelegenheid in deze beroepen per saldo sterk toe. Ook bij commerciële en pedagogische beroepen nam de werkgelegenheid in totaal toe, maar daalde het aantal mensen met een vast contract. In deze beroepsklassen lijken flexibele contracten en zelfstandigen zonder personeel de vaste contracten te vervangen. De uitwisseling van vaste voor flexibele krachten was vooral sterk bij verkoopmedewerkers in de detailhandel en leerkrachten basisonderwijs.

In beroepsklassen waarbinnen minder werkenden waren dan een jaar geleden, daalde vooral het aantal zelfstandigen. Met name bij managers daalde het aantal zelfstandigen (met personeel) sterk. In de ontwikkeling van ICT- en technische beroepen spelen de zelfstandigen juist een relatief kleine rol. Deze twee beroepsgroepen laten over een jaar juist de grootste toename in het aantal vaste contracten zien, van samen bijna 40 duizend. Ook in bedrijfseconomische en administratieve beroepen nam het aantal vaste contracten toe, maar de toename in het aantal zelfstandigen was er nog groter. De toenames in vaste contracten en zelfstandigen gelden daar met name voor de accountants, en voor bedrijfskundigen en organisatieadviseurs. Het administratief personeel werkte vooral vaker in een flexibel dienstverband. ■ **MARTIJN SOUREN** (CBS)